

OCHOTNÍČKÉ DIVADLO

vo fondoch Štátneho archívu v Bratislave

Definícia ochotníckeho divadla hovorí o divadelnom amatérskom prejave pestovanom zo záľuby, ochoty a zväčša bez nároku na honorár. Ochotnícke divadlo v našom prostredí je o niečo staršie ako to profesionálne a jeho vznik sa viaže k územiu stredného Slovenska, k Liptovskému Mikulášu. Práve v tomto meste 22. augusta 1830 študentská mládež predviedla veselohru Jána Chalupku *Kocárko* pod taktovkou Gašpara Fejérpatky Belopotockého, ktorý v hre aj sám účinkoval. Od tohto momentu sa začínajú písať dejiny ochotníckeho divadla na území Slovenska. Ochotnícke divadlo vzniklo ako výraz a sprievodný jav národnouvedomovacích úsilí, ktorý vychádzal z tradície, školských hier a ľudového divadla. V Bratislave bola situácia iná, študenti takéto divadlo nepoznali a hoci sa aj tu začala formovať skupina uvedomelých štúrovských študentov, pochopenie v Bratislave nenašli. So svojím divadlom sa preto uchýlili severozápadne od Bratislavy, do Sobotište, k tamojšiemu učiteľovi Samuelovi Jurkovičovi, ktorý bol zároveň ochotníckym organizátorom. S bratislavskými študentmi, najmä Andrejom Sládkovičom a v spolupráci s evanjelickým kňazom Jozefom Miloslavom Hurbanom, pripravil v Sobotišti a na Myjave v rokoch 1841 a 1842 štyri divadelné predstavenia (*Starý kočiš Petra III.*, *Izidora Olga*, *Divotvorný klokbúk*, *Gróf Beňovský*). Samuel Jurkovič vždy zabezpečil miesto predstavenia, dal namaľovať dekorácie a kulisy, pripravoval pozvánky a písal aj kroniku tohto bratislavského divadelného zoskupenia. Keďže nemali vlastný názov, na prvých pozvánkach bolo uvedené, že predstavenie pripravila „študujúca

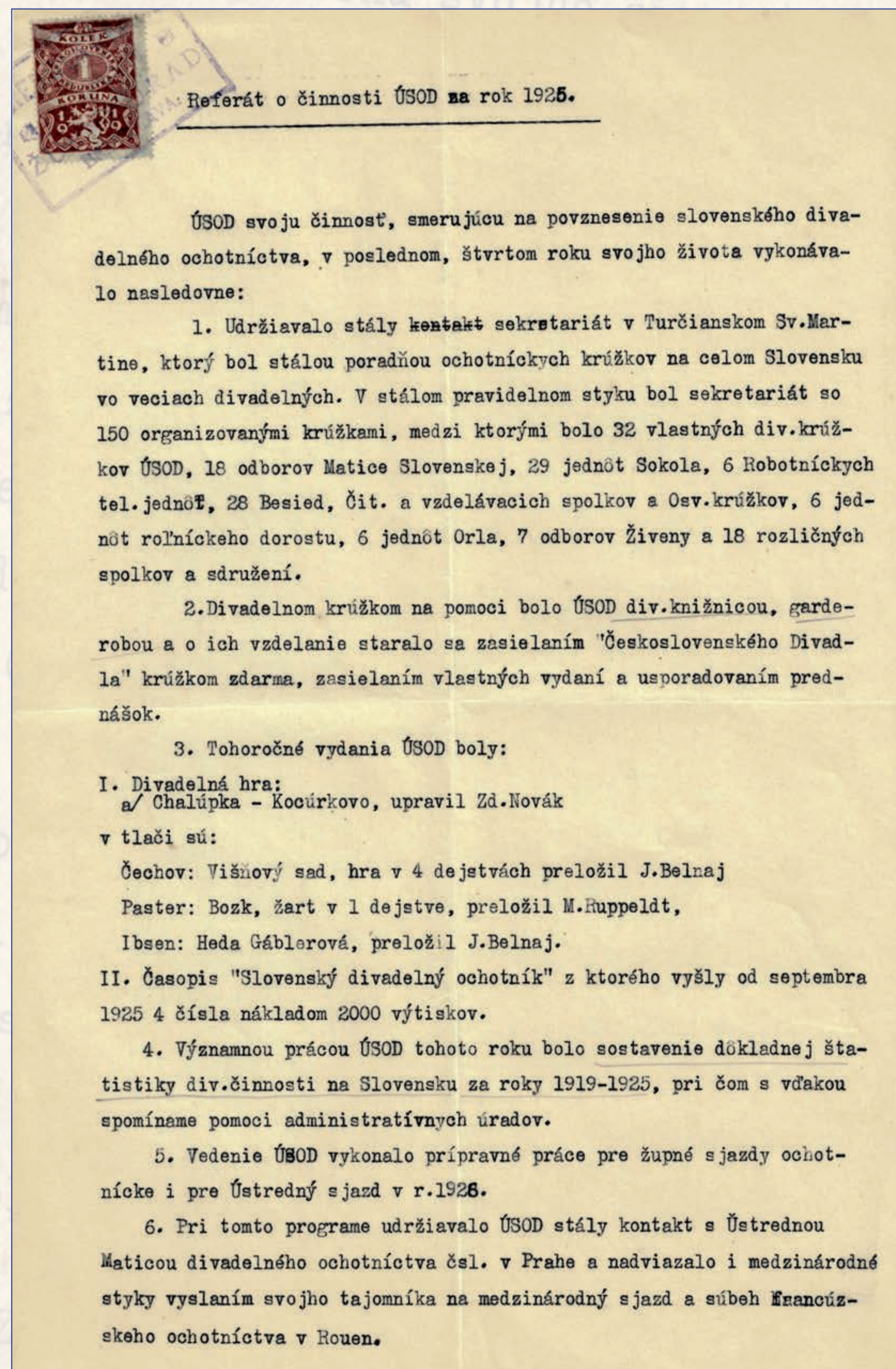
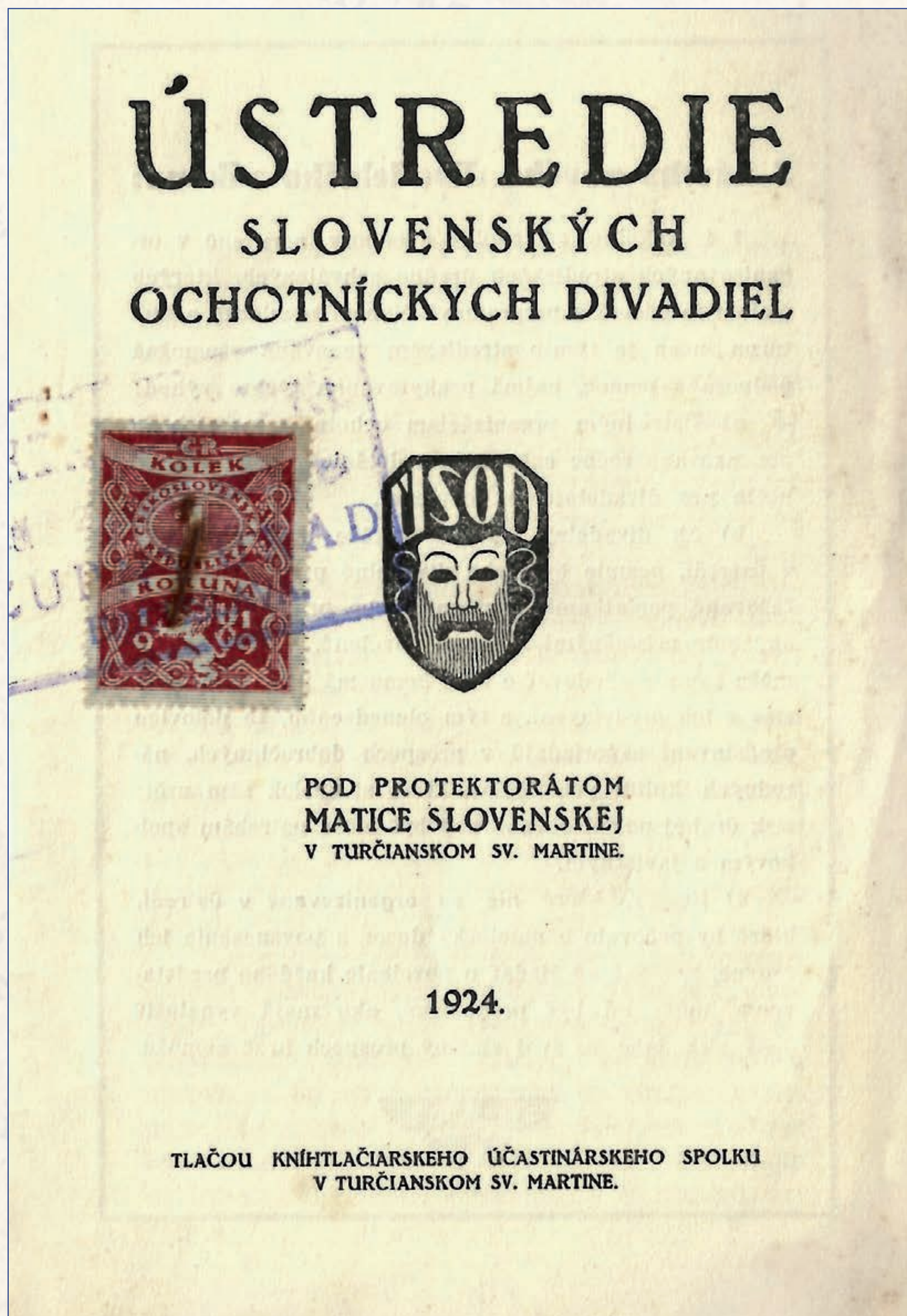
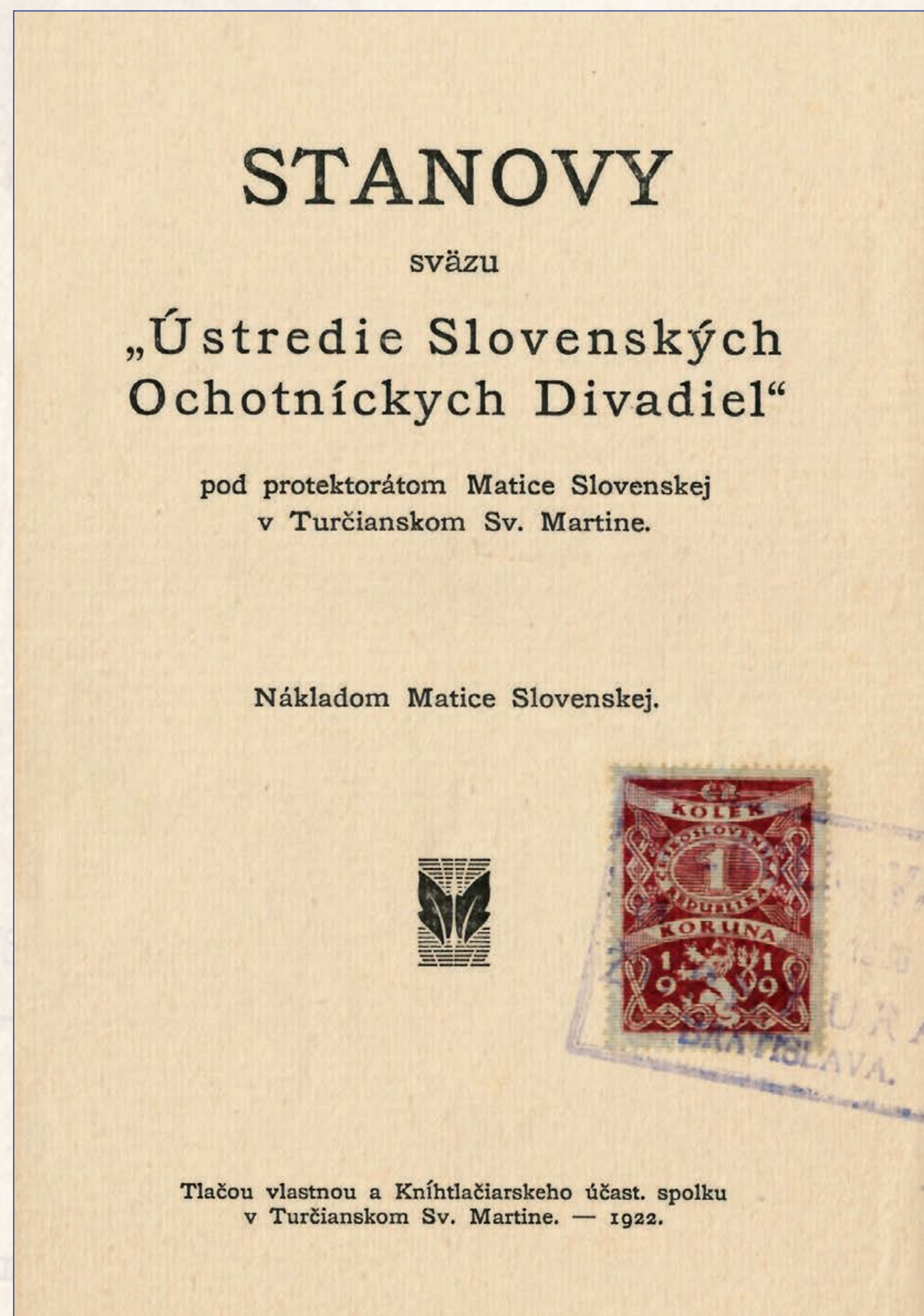
mládež prešpurská“. Boli to teda bratislavskí študenti, ktorým sa domovským mestom stalo Sobotište v Nitrianskej stolici, azda preto ich neskôr v roku 1850 Samuel Jurkovič do kroniky zapísal ako *Slovenské národné divadlo nitrianske v Sobotišti*. Toto pomenovanie im však nikdy nebolo vlastné a bolo použité výlučne pre potreby kroniky. Na pozvánkach, plagátoch, či v zachovanej korešpondencii sa vôbec nevyskytovalo. Ochotnícke divadlo sa postupne udomácnilo aj v mnohých iných mestách, v Banskej Štiavnici, Partizánskej Lupči, Martine, Revúcej, Dolnom Kubine či Ružomberku a šírilo sa najmä medzi obýčajným ľudom. V 90. rokoch 19. storočia boli ochotnícke divadelné aktivity poznačené silným maďarizačným útlakom a predstavenia boli rušené a úradne zakázané. Po roku 1898 sa začali ochotníckemu divadlu venovať rôzne spolky a združenia (telovýchovné jednoty, Živena, odbory Sokola, Matica Slovenskej, katolícke a evanjelické jednoty, študentské krúžky a pod.). Významnou udalosťou bolo zriadenie Ústredia slovenských ochotníckych divadiel v roku 1922 v Martine. Jeho cieľom bolo združiť všetky slovenské ochotnícke spolky, divadelné odbory, krúžky a podobné spolky, zakladať nové ochotnícke spolky, podporovať a obhajovať záujmy ochotníctva, pracovať na kultúrnom umeleckom poznení ochotníckej činnosti, napomáhať rozvoju dramatickej literatúry a slovenského divadelníctva vôbec. Ústredie slovenských ochotníckych divadiel organizovalo celoslovenské divadelné závody, oceňovalo ochotníckych hercov a začalo vydávať aj prvé slovenské divadelné časopisy – *Slovenský ochotník* a *Naše divadlo*.

V Bratislave sa prvýkrát divadelnou ochotníckou zápravou stretávajú na Silvestra roku 1901. Od začiatku 20. storočia vynikajú najmä divadelný spolok *Napred*, ktorý mal medzi bratislavskými ochotníckymi divadlami najvyššiu úroveň a uvádzal prevažne slovenský repertár (Ján Chalupka, Ján Holly, Jozef Gregor Tajovský). Po roku 1918 sa ako veľmi činní ochotníci predstavili ochotníci zo *Smetanovho divadelného združenia* a *Československého divadelného spolku*. Aktívnu ochotnícku činnosť preukazovali v 30. rokoch 20. storočia aj robotnícke divadelné krúžky – dramatický krúžok *Štefánik Bratislava*, *Dynamo*, robotnícky divadelný krúžok *Rozkvet, Zora, Osvéta*. V 40. rokoch bol veľmi aktívny dramatický odbor *Sdruženia evanjelickej mládeže* a v roku 1944 si bratislavskí študenti založili ochotnícke *Akademické združenia*, ktoré však prešlo po prvom predstavení do Trnavy. Koncom 40. rokov zosilnela v Bratislave aktivita ochotníkov a bolo založených aj niekoľko nových ochotníckych súborov – *Dramatická družina poštárov Bratislava*, *Divadlo mladých*, *Divadelný súbor Chemických závodov Juraja Dimitrova Bratislava*. V 70. rokoch vzniklo opäť množstvo nových a najmä mladých ochotníckych zoskupení – *Divadlo Ludus*, *Divadelný súbor Úsmev*, *Divadelko Pegasník*, *Divadlo u Rolanda*, *Chiméra*, *Metronóm*, *Mandrágora* a na pravidelnej báze začalo hostovať v Bratislave poloprofesionálne divadelné zoskupenie *Radosinské náivné divadlo*.

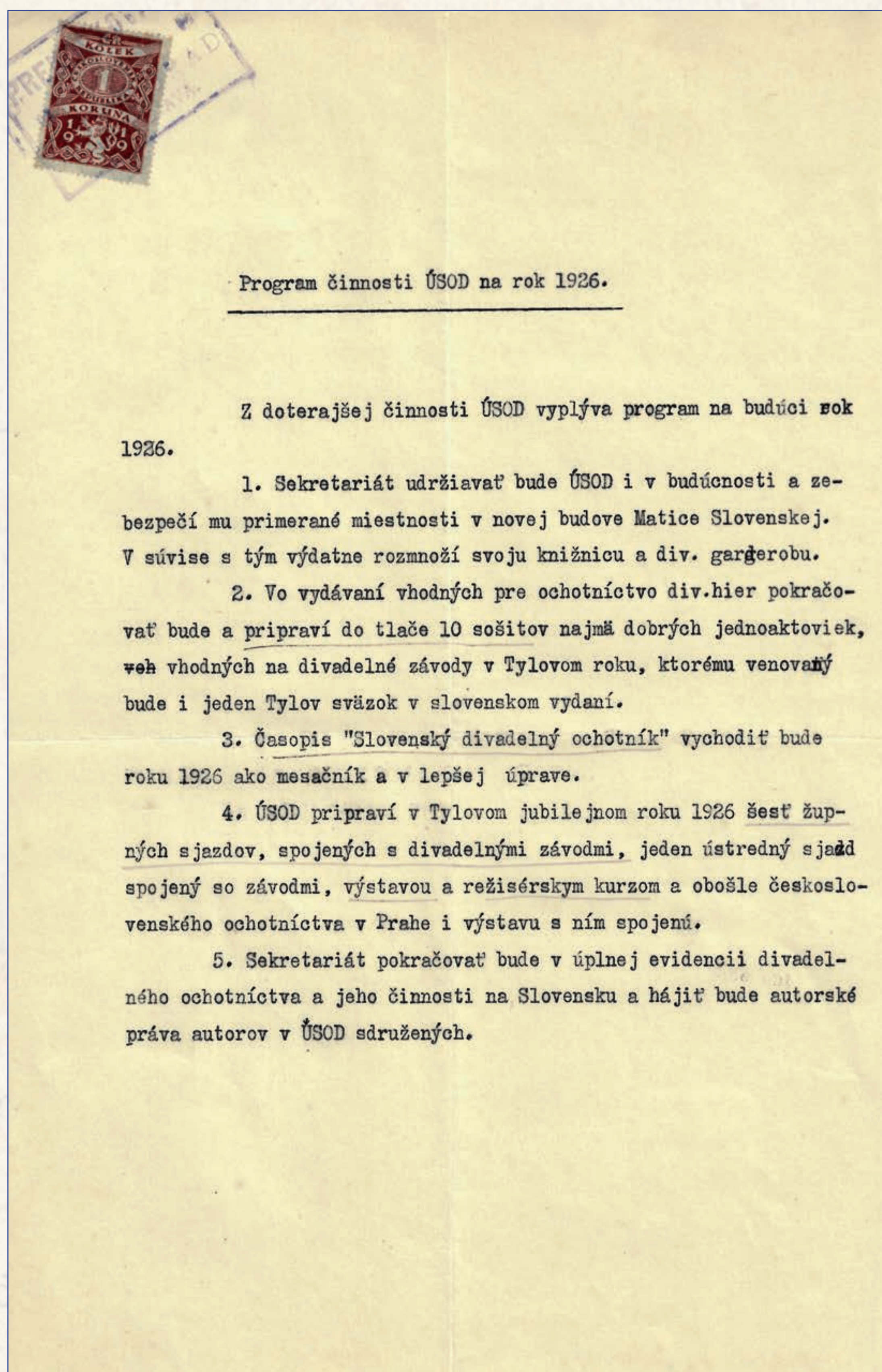
Stála divadelná ochotnícka scéna v Bratislave združovala šesť členských súborov:

1. Mládežnícky divadelný súbor Osvetovej besedy Nivy
2. Divadelko Úsmev pri Dome pionierov a mládeže Klementa Gottwalda – mládežnícky
3. Súbor Chaos pri Osvetovej besede Nivy – mládežnícky
4. Detský súbor Osvetovej besedy Nivy
5. Detský divadelný krúžok Osvetovej besedy Nivy
6. Detský divadelný súbor pri Dome pionierov a mládeže Klementa Gottwalda

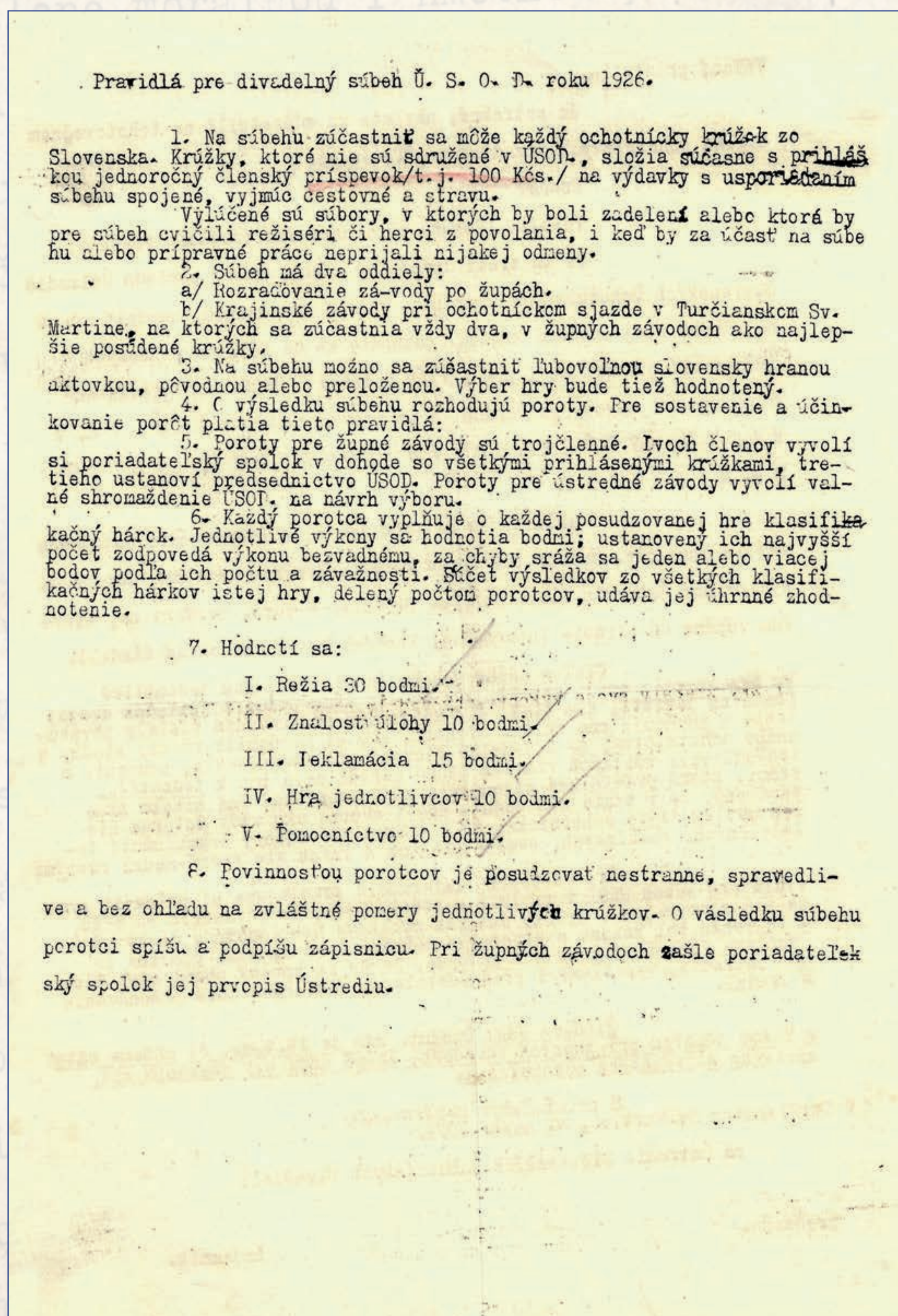
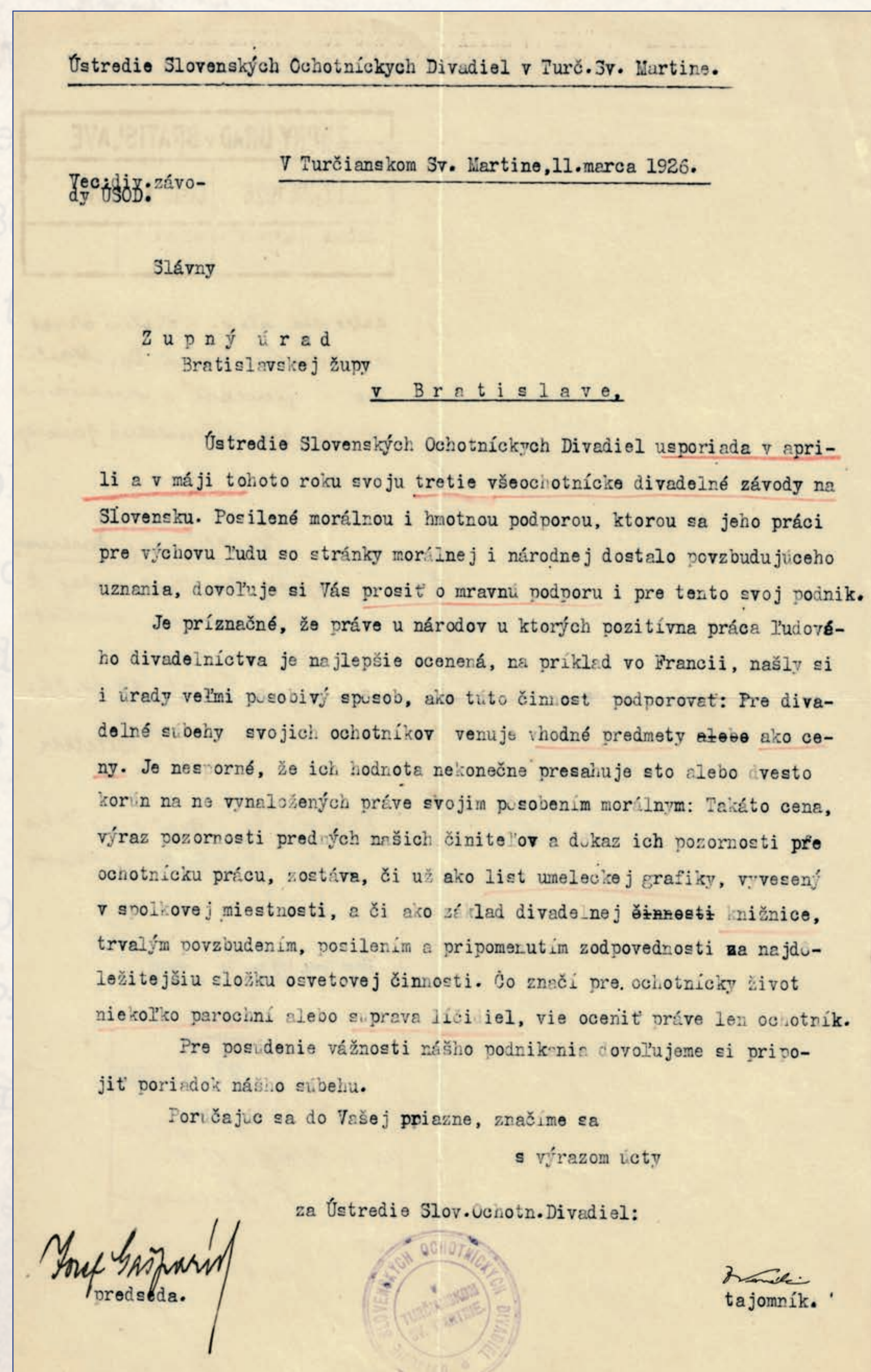
Scéna pracovala na základe dramaturgického plánu schváleného školskou a kultúrnou komisiou na divadelnú sezónu 1965 – 1966. Všetky predstavenia mali dobrú umeleckú úroveň a spĺňali tak vytýčené kritériá umelecké, spoločenské, výchovné, satirické, protivojnové a tiež mali súbory snahu prezentovať svoju vlastnú tvorbu. Za sezónu sa uskutočnilo trinásť premiér, z toho päť detských a osem celovečerných so 65 predstaveniami za účasti 5 125 návštevníkov. (Zo Správy o súčasnom stave a činnosti divadelných amatérskych scén v Západoslovenskom kraji za rok 1966).

Referát o činnosti Ústredia slovenských ochotníckych divadiel za rok 1925

Program činnosti Ústredia slovenských ochotníckych divadiel za rok 1926

Pravidlá pre divadelný súbeh v roku 1926

„Čo značí pre ochotnícky život niekoľko parochní alebo súprava líčidiel, vie oceniť práve len ochotník.“